

RØDSTRØMPER

EN KAVALKADE AF KVINDEFILM

Manus og instruktion *Mette Knudsen*
Klip *Merete Brusendorff*
Assistent *Jutta Fischer*
Lyd *Sven Nørgård, Peter Witt*
Kamera ved nyoptagelser *Katia Forbert Petersen*
Produktionsleder *René Clausen*
Assistent *Hanne Eriksen*
Produktion *Finn Clausen for Statens Filmcentral og*
Undervisningsministeriet
Laboratorium *Ankerstjerne*
Udlejning *Statens Filmcentral*
Længde *37 min.*
16 mm, farve, Danmark 1985

Mette Knudsen

Cand.mag. i fransk og filmvidenskab.
Medforfatter, -instruktør
og -producent af spillefilmen
»Ta' det som en mand frue!« (1975).
Medforfatter og -instruktør af TV-
stykkerne »Er det løgn, hva' jeg si'r?« (1978)
og »Bank under bordet« (1983).

Instruktør og medinstruktør af diverse kortfilm, bl.a. »Plantagens lange skygger« (1979), »Jeg bli'r så bange« (1981) og »Tjenestepiger« (1984). Medforfatter på bøgerne »Politisk filmkunst«, »Er i rigtig kloge?« og »Jeg bli'r så bange«. Medarrangør af den Internationale Kvindefilm Festival i København i 1976.

Forsidefoto: Den første rødstrømpedemonstration på Strøget 1970
Bagsidefoto: Filmfotograf Katia Forbert Petersen

Rødstrømper – En kavalkade af kvindefilm

Opgaven lød: lav en film om og med kvindefilm og her igennem om kvindebevægelsen. Et ønskejob tænkte jeg, der har haft gulerødderne langt nede i begge områder de sidste 15 år af mit liv.

Det blev både sværere og mere følelsesmæssigt oprivende, end jeg i første omgang havde tænkt.

Sværere – fordi det ikke er ganske ukompliceret at skulle formidle et vue ud over ti års kvindekamp hovedsageligt fortalt med billeder fra periodens film indenfor nogle begrænsede tidsmæssige og økonomiske rammer.

Mere bevægende – fordi det var en ganske besynderlig følelse pludselig at sidde og klippe i sit eget liv.

Ikke at jeg havde glemt alt det, der skete op igennem 70'erne. Men via arbejdet med filmen genoplevede jeg alle årene igen.

Hen over klippebordet svirpede suset fra den himmelstormende beruselse af, at alt, simpelthen alt, var muligt. Himlen var grænsen, og det gjaldt bare om at ville, så kunne alt forandres. Vi skulle bare fortælle verden, hvordan tingene virkelig hang sammen, så ville enhver kunne forstå, at kvindernes situation – ja, den måtte der laves om på. Og dét hurtigst muligt.

Men alle bjerge har to sider. Og den anden side af beruselsen hed den dybe sorg og afmagt, og dermed tæt forbundne livgivende vrede over ofte at blive misforstået eller slet ikke forstået af andre kvinder. Samt modarbejdet af den venstrefløj, som vi i starten, og langt hen i forløbet, antog for vores naturlige forbundsfælle.

Men *takket* være beruselsen og vreden, og på *trods* af sorgen blev handlekraften i de år kolossal.

Det satte sig osse sine spor inden for filmmediet.

Kvindebevægelsen blev den mest filmende af samtlige græsrodsbevægelser.

Hvorfor blev den det? Det kan der sikkert gives en hel del svar på.

Selv tror jeg, at der bevidst eller ubevidst har ligget et ønske om at dokumentere for omverdenen, hvordan kvinders livssituation i virkeligheden så ud. Ikke bare dokumentere det for nutiden, men i lige så høj

grad for eftertiden. Således at forstå, at kvinderne efter os ikke skulle stå med de store, sorte, historiske huller, som vi selv var blevet konfronteret med.

Fra nu af skulle kvinder ikke »glemmes« og forsvinde i det historiske mørke.

Endvidere led kvinderne ikke under den samme »berøringsangst« for medierne, som venstrefløjen generelt. De turde godt kaste sig over filmmediet, før den rette samfundsmæssige analyse var frembragt. Imens sad det meste af venstrefløjen begravet i kapitallogikkens teori og kom efterhånden til at ligne indiske krukkebørn med enorme hoveder og underudviklede kroppe.

Og sidst, men ikke mindst, – ja faktisk frem for alt – så indså kvinderne, at der måtte ske en »total-politisering«. Alle de områder der ikke ellers blev betragtet som politisk væsentlige eller politiske overhovedet, det var jo dér, hvor kvinderne befandt sig, eller blev henvist til.

Hvis der skulle laves noget om, så måtte vi have os selv helt med. Ønsket var ikke at have en hovedløs praksis, men nok så væsentlig ikke at ende med at have en benløs teori. Vi ville ud til folk, have kontakt, handle, forandre. Med både hoved og hjerte.

En af de brakmarker, der fik den dybtgående plov at mærke, var det indtil da meget private privatliv.

»Derfor må privatlivet og det pæne liv i forlystelsesparkerne, på dansegulvene, i soveværelserne, på herbergerne – derfor må det politiseres: den revolutionære energi ligger gemt i det jævne dagligliv.« Det sagde gamle Wilhelm Reich. Og det blev i rødstrømpernes mund til: Gør det private offentligt.

Og der kom så meget sus i køkkengardinerne og i sengeforhænget, at karkluden brændte, og dobbeltsengen slog revner, mens der ud af asken steg uanede muligheder og drømme.

Nogle af disse muligheder og drømme kan opleves på den flimrende celluloid i de 21 film, der er medtaget i *Rødstrømper – En kavalkade af kvindefilm*.

Måtte filmklippene virke lige så inspirerende på tilskuerne som på mig og give lyst til, ikke bare at se de 21 citerede film i deres helhed, men osse til at se de mange andre film, det desværre ikke har været muligt at medtage inden for de her givne rammer.

Mette Knudsen

Den dag vi gik på Strøget med balloner i brystholderen

Sammen med 11 andre rødstrømper stod jeg nede i Kunstakademiets kælder og pustede balloner op. Det var onsdag den 8. april, 1970. Pludselig hørte vi musik i det fjerne. Vi så forbavset på hinanden: det var Livgarden, – og den spillede »Her kommer Pippi Langstrømpe – tjullahop – tjullahi – tjullahopsa-sa...«. »Ha, ha,« grinede Ninon, »de tror, vi vil angribe dem!«.

Et par dage tidligere havde hun, som har en vis sans for det dramatiske, sagt til en journalist, at vi under ingen omstændigheder ville fortælle, hvad vi ville foretage os, men hun ville da råde journalisten til at holde øje med garden. I aviserne var det blevet til, at vi – de vilde, gale, rabiante kvindesagskvinder og mandehadere – ville gøre noget ved Den kongelige Livgarde.

Og det ville vi egentlig også gerne, for der var noget ved dette fallossymbol med dets bjørneskindshuer, geværer, fløjter og daglige marcheren rundt i de københavnske gader, som virkede utroligt provokerende på os. Vi ville – iklædt lange hvide kjoler, med udslået hår og blomster i hænderne som sande danekvinder – være fulgt efter garden på dens tur rundt i byen. Det var meningen, at vi skulle ligne de kvinder på det kendte fotografi fra 1913, der går til kongen og takker ham for, at kvinderne har fået stemmeret. Projektet strandede på, at vi dels ikke kunne finde ud af, hvem vi skulle takke for hvad, og dels frygtede at blive arresteret, hvis vi tillod os at forstyrre den maskuline orden.

I stedet valgte vi at åbne rødstrømpeballet med at protestere mod 2 ting, som generede os kraftigt: 1) fremstillingen af kvinden som blot og bart sexobjekt, der hele tiden skal købe nyt for at klare sig i konkurrencen, 2) at kvinder får mindre i løn end mænd, bare fordi de er kvinder. Det første skulle ske i form af en happening på Strøget, og det sidste ved at tage på solidaritetsudflugt ud til de kvindelige bryggeriarbejdere på Tuborg.

Disse ting lavede vi for at markere for os selv og omverden, at *nu* skete det, *nu* ville vi ikke længere finde os i mere stupid kvindeundertrykkelse.

Vores forhold til pressen var noget paranoidt, men vi regnede med, at deres overvældende interesse for os kunne bruges til at formidle – omend i fordrejet form – til landets kvinder, at nu var vi her altså, og nu måtte de også se at komme op på dupperne.

Strøgtturen startede med, at vi, efter at Livgarden var forsvundet, steg op fra Kunstakademiets kælder iført dulle-parykker og kæmpestore brystholdere med balloner i. Nogle havde også hatte på og hofteholdere, der dinglede rundt om maven. Vi lignede karikaturer af de sexbomber, der, som det dominerende kvindeideal i 50'erne, havde forpestet vores opvækst. I hænderne bar vi plakatkasser, hvorpå der bl.a. stod: »Mandens favn – kvindens havn«, »Lykke er at vaske HANS og børnenes tøj«, »Før var jeg ingenting – nu er jeg gift med chefen«, »Et køleskab for det daglige knald« og »Smart tøj – scooby-doo-wau-wau«. Da vi gik op ad Strøgt standsede folk forbavset og kikkede. Nogle smilte, andre fnyste forarget. Vores lille optog blev fulgt af en flok pressefotografer, der smed sig i støvet for at tage de mest flatterende billeder af os. Jo, jo – aldrig hverken før eller siden har man været så nær på at føle sig som Marilyn Monroe på gennemrejse.

På den ene side var der selvfølgelig noget berusende ved at tage en beslutning, og så handle. På den anden side følte jeg mig noget idiotisk med mine 2 balloner strittende ud i luften. Allerhelst ville jeg sidde hjemme ved mit skrivebord og finde ud af, hvorfor fem mandlige forfattere, der alle i 1890'erne startede som symbolister, endte med at blive henholdsvis kommunist, socialdemokrat, anarkist, katolik og besynger af industrialismen. Interessant problemstilling! – Og så rendte man rundt på Strøget og spillede fandango! Hvad man dog ikke kaster sig ud i for at ændre historiens gang!

Dét, det drejer sig om, sagde jeg til mig selv, er at sætte det ene ben foran det andet. Således nåede jeg frem til Rådhuspladsen. Her stak vi hul på vores balloner og smed hele den perverterede kvindelighed i en affaldspose.

Dét, vi smed ud, var vores mødres kvindelighed: transvestit-udstyret kombineret dels med økonomisk afhængighed af en mand, og dels med børn, der var en hæmsko for den frie udfoldelse. Færdig med det. Nu skulle vi rigtig leve og drage ud på eventyr. Der blev læst en hel del Simone de Beauvoir i de dage.

Efter renselsesritualet gik vi igen ned ad Strøget. Vi var »nye kvinder« med egne uforlignelige bryster, renskurede ansigter og harske meninger. Vore plakatkasser havde også fået nye slogans: »Fri abort –

kvinden bestemmer over sin egen krop«, »Rejs jer kvinder«, »Frihed, lighed og søsterskab«, »Vask kun din egen sok – nu har du sgu' vasket nok«. Vi var heller ikke længere »stille piger«. Vi råbte, så det gjaldede: »Mini og maxi og hele molevitten – det er Strecker og Nørgaard, der stryger profitten«, »Kvinder kræver ligeløn – det er ikke nogen bøn«, og »Søstersolidaritet, søstersolidaritet...« Vi havde definitivt »smidt retur-billetten væk.«

Det mest påfaldende ved tilbageturen var, at pressefotograferne, som selvfølgelig allesammen var mænd, var pist forsvundet. Gentlemen foretrækker tydeligvis blondiner og sexbomber. Det er der ligesom mere billede i... Og salg i!

Om eftermiddagen tog vi ud på Tuborg. Der var nogen i gruppen, der havde arbejdet dér. De var harmdirrende over, at de kvindelige bryggeriarbejdere fik mindre i løn end mændene, skønt de ofte udførte mere anstrengende arbejde.

Vi snakkede ligeløn med nogen af arbejderne, delte løbesedler ud og råbte: »Det er *din* daler, det drejer sig om!«. Direktøren kom ud og var jovial og inviterede på rød Tuborg, som vi afslog. Fjernsynet filmede, og bryggeriarbejderne tænkte sikkert: »Ja, ja – det er nogle af de sædvanlige tosser, der kommer rendende og deler løbesedler ud.«

Og tosser, det var vi jo. Ligesom ungdomsoprøret, som vi udsprang af, troede vi naivt, bl.a. p.gr.a. den historieløshed, som var et produkt af koldkrigstiden, at vi ved at appellere til magthavernes dårlige samvittighed kunne få magthaverne til at indse alle uretfærdighederne, hvorefter retfærdigheden fluks ville ske fyldest. Men tosser eller ikke tosser, så skete der trods alt meget for os og andre kvinder efter den forårsdag, hvor vi tog os sammen til at gå op ad Strøget med balloner i brystholderen. Vi fik/tilkæmpede os ligeløn, fri abort, hængebryster, mange opløste ægteskaber, »bløde« mænd og en hel del skæg og ballade samt en hel del sorg og savn.

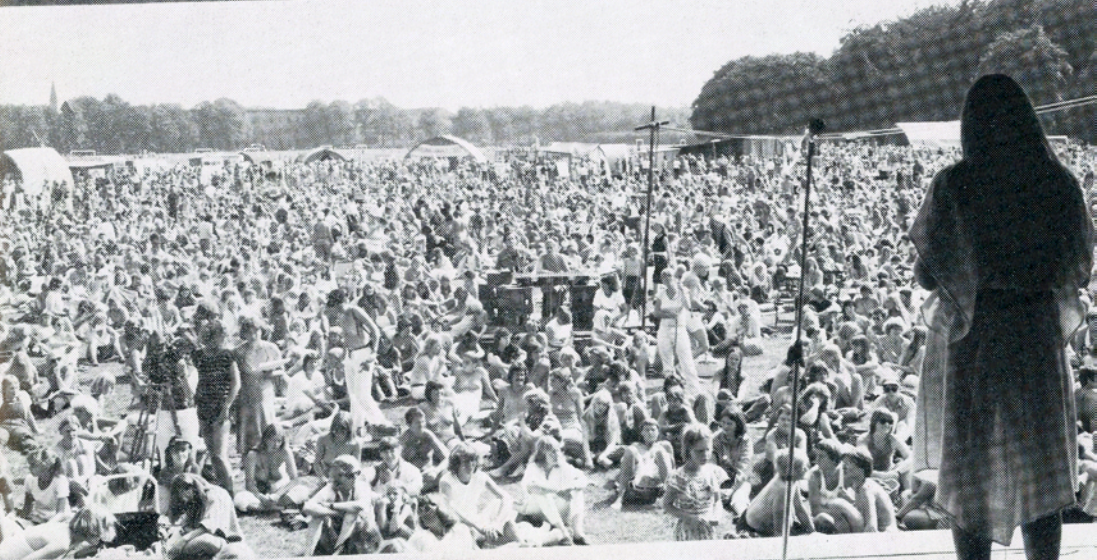
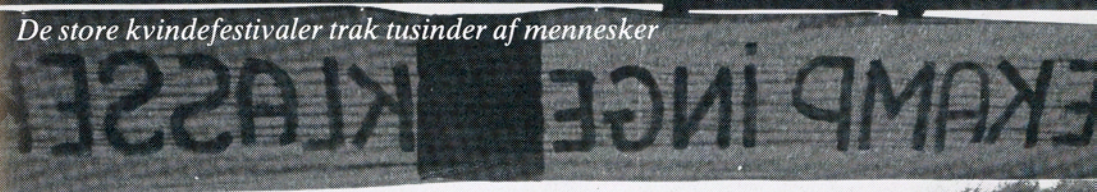
Som konen i muddergrøften er vi imidlertid slet ikke tilfredse. Vi har heller ingen grund til at være det. Her i 1985 vil vi have lov til at nytolke kvindeligheden, have børn, arbejde, ligeværdige mænd og smukke dage. Nu siger vi: hvis vi kvinder er den halve verden, skal vi også have den halve magt, for ellers kan vi aldrig få indrettet verden, som vi ønsker, den skal være.

Meget har forandret sig, – men alligevel: Hold stadig øje med garden!

Lisbeth Dehn Holgersen

Femø-lejren blev en indgang til Rødstrømpebevægelsen for mange kvinder

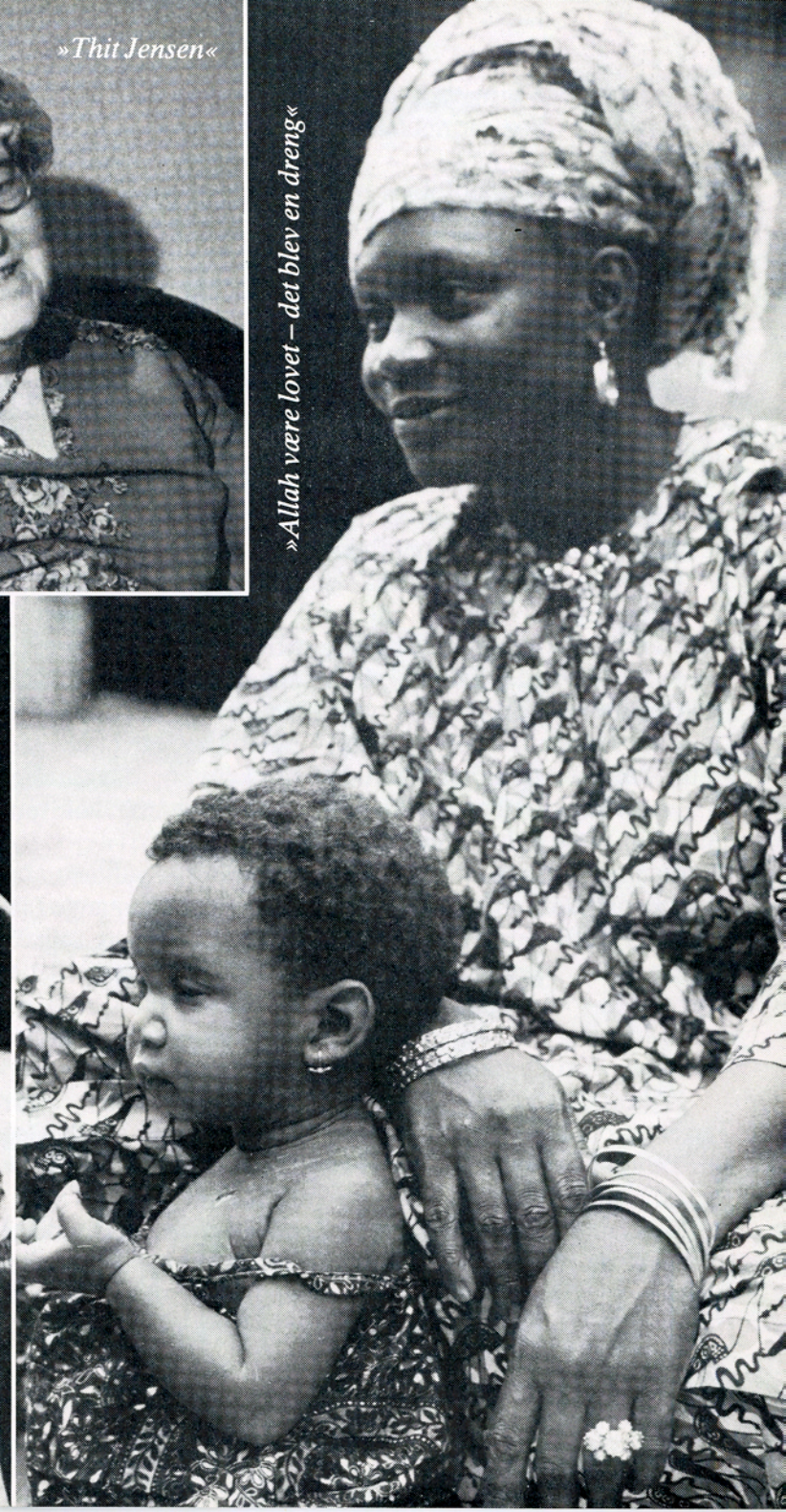
Besættelsen af det første Kvindehus i København 1971

»Plantagens lange skygger«

»Thit Jensen«

»Allah være lovet – det blev en dreng«

Kvinder i bevægelse

Det er med varme og også et vist vemod, at jeg ikke kalder denne artikel for noget med »kvindefilm«. For den tid er nok ved at være forbi.

Hvad er *kvindefilm*.

Definitionen har varieret i årenes løb, men man har oftest været enige om, at det var en kvinde, der havde lavet filmen, og at den handlede om bestemte kvindetemaer.

Mette Knudsens kavalkade om og med kvindefilm og derigennem om kvindebevægelsen er en historisk dokumentation, en slags status over en epoke, »femten års kvindekamp«.

Hvordan har kvindefilm så udviklet sig gennem årene?

I begyndelsen var der tale om *kvindekamp*, hvor man kæmpede for bestemte mærkesager og konkrete krav, hvor der blev brugt krigsterminologi som kvindekamp og kvindefront, kønskrig og kønsfascisme, og hvor kvindetegnet blev forsynet med en knytneve. Vreden og aggressionerne måtte nødvendigvis høre med. Der var ikke plads eller tid til nuancer. Det handlede om at stå sammen, om én kvindesag. Der fandtes mest extremer. Stærke synspunkter og voldsomme følelser, udsprunget af fælles vrede eller varme.

Og hvad der kan fryde ved kvindefilm-kavalkaden, er netop den varme og humor, dynamik og intensitet, som de mange faste og levende billeder er fulde af. For sådan var det! Eller rettere sagt: Sådan var det også, lige fra den første rødstrømpeaktion den 8. april 1970. Hvis man tager den som udgangspunkt for et historisk tilbageblik over femten år med kvinder i bevægelse, kan *kvindefilm*-udviklingen groft inddeles i tre faser: Kvindebilleder. Kvindefilm. Kvinders film(sprog).

KVINDEBILLEDER hang sammen med maj 68, opgør med autoriteter og oprør mod undertrykkelse. I den nye kvindebevægelse begyndte kvinder aktivt at skifte rollen som seksuelt-visuelt *objekt* ud for som *subjekt* selv at skildre, tolke og skabe virkelighed.

Det handlede både om en abstrakt kamp mod modsætninger som subjekt og objekt, det ene og det andet køn, mandligt og kvindeligt, aktiv og passiv og samtidig om en mere konkret kamp mod kønsbestemt arbejdsdeling og opsplitning i offentlig og privat sfære. Tingene hang

sammen, for »det personlige er politisk«, og »ingen kvindekamp uden klassekamp – ingen klassekamp uden kvindekamp«, som de første paroler lød, og de første kvindefilm viser.

På den ene side kastede man sig over traditionelle kønsmyter, klicheer og kvindeMEDbilleder, mænd havde skabt af kvinder. Og på den anden side søgte man selv at skabe nye, anderledes kvindeMODbilleder. I begyndelsen tænkte man ikke ret meget over forskellen mellem f.ex. aktionsrettede, litterære eller filmiske udtryksformer og brugte i kvindekampens første fase diverse midler i flæng. Målet overskyggede alt, og de konkrete krav og problemer blev behandlet på forskellig måde, bl.a. på film.

Kvindefilm-kavalkaden viser således klip dels om bedre og ligeligere arbejdsforhold, om ligeløn, kvindejobs, økonomisk (u)afhængighed, kvinder i mandefag og ikke mindst kvinders dobbelte arbejdsdag, med en husmor og hendes verden, dels om anderledes måder at handle og være sammen på, f.ex. ø-lejre, kvindekaravaner, kvindehuse og kvindefestivaler.

KVINDEFILM-fasen benyttede i højere grad filmmediets fordele, egenart og særlige virkemidler, også fordi flere kvinder begyndte at lære teknikken. Det handlede i dobbelt forstand om *kvinder i bevægelse*, i lyd og levende billeder. Og kvinderne blev, bl.a. takket være Workshoppen, ikke bare én af de mest filmende bevægelser, men vist også en af de mest syngende, med både kvindesange og -plader, kvindebands og -ballader, hvad der også fremgår af Rødstrømpe-filmens lydside.

At man filmede og sang så meget, hang først og fremmest sammen med kvindebevægelsens struktur, som var flad og uhierarkisk, med vægten på det fælles og anonyme. Og dét at lave film er netop en kollektiv proces, et samarbejde mellem filmholdets forskellige funktioner.

Samtidig var det i de film anonyme kvinder, og ikke de sædvanlige filmstjerner, der havde ordet. Det var hvem som helst, menigkvinde, kvinden på gulvet, der i almindelig hverdagssamtale eller interviewform talte om almindelige kvinders hverdag, arbejdsdag og problemer.

Og filmsamarbejdet rokkede ved traditionelle kønsfordelte funktioner, foran og bag kameraet, kamera- og lydkvinder etc. Man var sammen, gjorde ting sammen, skrev og lavede aktioner sammen. Man filmede og sang sammen, om fælles kamp, krav og visioner.

Og dét er karakteristisk for den nye kvindebevægelse i modsætning til tidligere, hvor kvinder mest udtrykte sig alene, gennem det ensomt

skrevne ord, i dagbøger og breve, med nål og tråd, strik og broderi, – alt det, der hørte til kvinders isolerede verden.

Det var samtidig vigtigt, at kvindebevægelsen ikke bare var et dansk fænomen, men at den forenede kvinder i alle lande. Den var international, også med hensyn til kvindebilleder i bevægelse og lyd.

Den internationale kvindefilmfestival i København i november-december 1976 var på flere måder skelsættende. Festivalgruppen definerede kvindefilm således:

»Vores udvælgelse har dels været bestemt af, at filmene skal være lavet af en kvindelig instruktør, og dels af at filmene handler om kvinders situation«. Der blev brugt ord som kvindesaglige, kvindebevidste og kvinderelevante film, der var et reelt alternativ til de traditionelle mandsdominerede film, lavet ud fra mænds synspunkt, og hvor kvinderne blev set med mænds øjne, for »mænd bedømmer selvsagt kvinders arbejde, ud fra hvad de kan identificere sig med«.

Vigtig var nemlig dengang *identifikation*.

Derfor skulle kvindefilm vise »jordnære og realistiske kvindeportrætter«. Og derfor var festivalens kort- og langfilm inddelt efter *indholdet*, temaerne, »kvindespecifikke emner« som kvinder og arbejde, krop, børn, familie, lesbiske, vold, kvindebevægelse og kvindekamp.

Men kravet om identifikation og enhed i én fælles kvindelig verden gjorde afvigelser stadig mere hyppige. Og efterhånden måtte der nødvendigvis også blive plads til »utematiske« film som »Skarpretteren«, »Tre piger og en gris« og »Inden vi vågner« (som tidligere, i en artikel om kvindefilm som »Brugsfilm om kvindeundertrykkelse og kvindekamp«, var blevet stemplet som »uansvarlig i kvindepolitisk sammenhæng«). Også Irene Stages film om undiner og sindbilleder blev der plads til. Og Jytte Rex' film, der søgte at »indkredse det, der forener og adskiller arbejde, kærlighed og oprør i det enkelte menneskes liv«, og som i begyndelsen blev kaldt for romantiske, blev langsomt værdsat på grund af anderledes form/indhold.

KVINDERS FILM(SPROG) måtte nødvendigvis blive næste fase i kvindefilms udviklingshistorie, som en erkendelse af, at også kvinder er forskellige.

Og en halv snes år efter de første indholds-inddelte internationale kvindefilmfestivaler kunne man så tale om flere tendenser. Nogle brugte filmene til ganske bestemte formål. Andre brugte filmene til at se på verden med, i en søgen, ikke efter identifikation, men efter (selv)erkendelse, *identitet*. Denne søgen blev formidlet filmisk på en

anderledes, ikke direkte »brugbar« måde. Det var noget nyt, at man begyndte at interessere sig for udtryksformer, for æstetik, som længe var et borgerligt, finkulturelt ord. Der blev afholdt forelæsninger om kvindelige udtryksformer, med flest litterære, færre maleriske og få filmiske eksempler, og der blev arrangeret seminarer om kvindeæstetik.

Men film halter stadig bagefter, så selv om ordet »kvindefilm« bliver stadig mere udhulet, er der stadig grund til at arbejde for, at flere kvinder får adgang til filmmediet. Det er vigtigt at lade kvinders forskellige film trives frit, i uenighed og bredde, som f.ex. ved de årlige internationale kvindefilmfestivaler i Frankrig, som også har vist danske kvinders film, og hvor den syvende afholdes i 1985, med focus på *kvinder bag kameraet* og deres forskellighed med hensyn til kultur, klasse og arbejde, oplevelsesverden, personlige mål og politiske krav. Der vises retrospektive serier med glemte eller oversete kvindelige instruktører. Og der er debatter og seminarer med bl.a. de usynlige kvinder på filmholdet om nødvendigheden af at få flere kvinder ind, både som teknikere og som formidlere, filmkonsulenter, producenter, distributører, anmeldere etc.

Kvinder har bl.a. gennem femten års film sat noget i gang, der ikke kan standses.

Og selv om kvindefilm-kavalkadens slutklip, hvor »Det nye menneske bliver født« til andre kvindebilleder, kønsroller og familiemønstre, måske er lidt løfterigt og rosenrødt, så handler det stadig om både *brød og roser*. Og måske på en masse nye måder. For, som der var én, der sagde under et kvindeæstetik-seminar: Kvinders kunst bevæger sig i alle retninger, og den kan blive ved i det uendelige...

Med et lettere omskrevet Brecht-citat kunne en foreløbig status over, hvad femten års kvindebevægelse og kvindefilm har sat i gang, f.ex. lyde:

Den, der først har erkendt sin situation, hvordan skal hun kunne standses?

Lone Backe

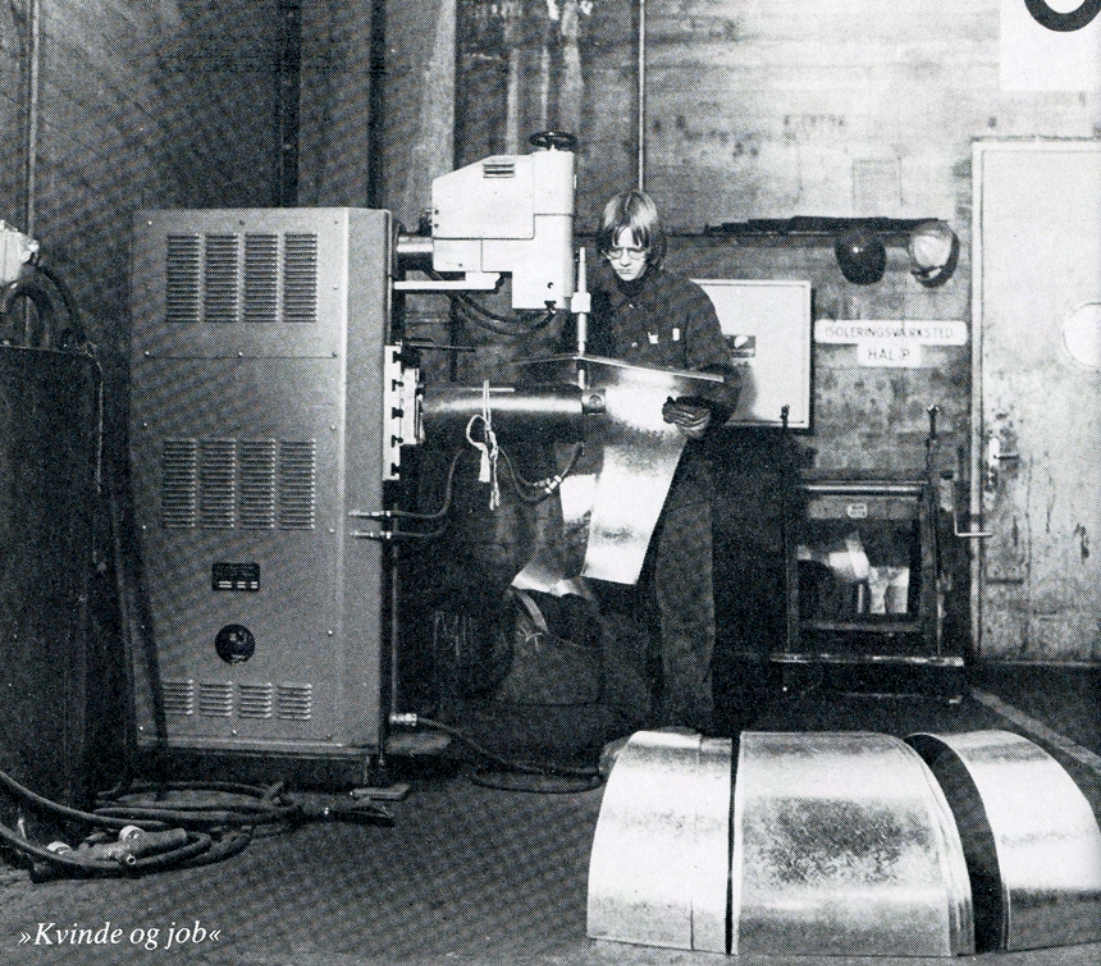
»Skarpretteren«

»Ta' det som en mand frue!«

»Tre piger og en gris«

»Kvinde og job«

»Arbejderkvinder i Grønland«

»Sammen med Lena«

Rødstrømper – En kavalkade af kvindefilm

Liste over filmens klip

I filmen har det ikke været muligt at nævne alle de film, der citeres. Derfor følger en udførlig liste over alt anvendt materiale i den rækkefølge, som klippene falder.

PROLOG

»Thit Jensen«

Instruktør: Jens Henriksen. 1951

I et interview med Karl Bjarnhof fortæller Thit Jensen, hvorledes hun kom ind i kvindebevægelsen. Det gjorde hun fordi hun syntes, at kvinders vilkår var så gyselige, at det måtte der gøres noget ved.

»Ta' det som en mand frue!«

Instruktør: Mette Knudsen, Elisabeth Rygård, Li Vilstrup. 1975

På danseskolen får pigen Ellen at vide, at det er herrerne, der inklinerer, og damerne der venter. Ligesom det er herrerne, der fører, og damerne der følger med.

»Inden vi vågner«

Instruktør: Lizzie Corfixen. 1976

Total af kvinde i klitlandskab, hvor hun i sandet følger nogle allerede trådte fodspor. På lydsiden synges »I'll follow him«.

»Skarpretteren«

Instruktør: Ursula Reuter Christiansen. 1972

En kvinde ammer en mand. På lydsiden høres en tysk kvindestemme, der halvt messer, hvorledes kvinden er den lidende og tilgivende moder.

TITEL

Nyoptagelser

Kvindetegn med skyer på en blå himmel.

Farve still fra en af de første demonstrationer hvor der bæres et banner med teksten »Rejs jer kvinder«.

Tegning af nøgen kvinde der springer hen over bjergtoppe med teksten »Var der ellers noget?«

Kvindetegnet med en narrehue på.

S/h still fra et rødstrømpe-seminar med filmens titel »Rødstrømper – En kavalkade af kvindefilm« henover. Under titel-sekvensen synger Trille »Returbilletten«.

DE FØRSTE AKTIONER

Nyoptagelse

En række s/h stills der sammen med speakertekst fortæller om den første Rødstrømpeaktion den 8. april 1970.

TV-optagelse

Interview med nogle af rødstrømperne fra den første aktion, hvor de fortæller, at aktionen er rettet mod den manglende ligeløn og den kommercielle udnyttelse af kvinden. (1970).

»Ta' det som en mand frue!«

Instruktør: Mette Knudsen, Elisabeth Rygård, Li Vilstrup. 1975

Panorering hen over voksmannequiner med bh'er på i et stormagasin. Kunderadioen fortæller, at ingen bryster er perfekte, men at forretningens korsetteringsafdeling har de nyeste og bedste modeller.

Nyoptagelser

Avisartikler samt speak fortæller om rødstrømpernes næste aktion den 1. maj 1970, hvor de griber mikrofonen på Socialdemokratiets demonstration for at tale om ligeløn. Stills, avisartikel samt speak om busdemonstrationen den 10. maj 1970, hvor rødstrømper nægter at betale fuld pris for en busbillet, fordi kvinder ikke får fuld, dvs. lige løn.

TV-optagelse

Klip fra politistationen, hvor rødstrømperne er blevet anholdt efter busaktionen. (1979).

RØDSTRØMPEBEVÆGELSEN

TV-optagelse

Producer: Tove Hygum Jacobsen, 1975

Kvindekaravanen spiller i en provinsby og deler løbesedler ud om kvindebevægelsen.

»Ferie på Femø«

Instruktør: Lena Gunnløgsson, Vibeke Herbert. 1975.

TV-film om Femø. En jolle skvulper i vandkanten. Børn går hen over en mark.

Nyoptagelse

Presseudklip om at unge frelste kvinder holder ferie på Femø for skattydernes penge.

»Ferie på Femø«

Instruktør: Lena Gunnløgsson, Vibeke Herbert. 1975.

Børn på en mark med kornblomster.

Nyoptagelse

Nær af et super 8 mm kamera. Speak om at kvindebevægelsen blev den mest filmende af samtlige græsrodsbevægelser.

»Femø 1971«

Instruktør: Vibeke Pedersen, 1973

Vinkende kvinde ved havn. Zoom ud fra kvinder liggende i rundkreds på græsset. Interview med kvinde der vil skilles. Vinkende kvinder og børn ved havn.

»Frihed er ikke noget man får, det er noget man ta'r«

Instruktør: Helle Munk m.fl. 1976

Det første kvindehus i Aabenraa i København besættes den 15. september 1971.

KVINDEN SOM OBJEKT

Nyoptagelse

S/h stills af forskellige kvinder. Satirisk tegning fra Blæksprutten. Lone Kellerman synger »Øjenbrynene.«

»Ta' det som en mand frue!«

Instruktør: Mette Knudsen, Elisabeth Rygård, Li Vilstrup, 1975

Nær af broderede sofapuder. Hænder vasker op. Kvinde skænker sig en vodka i køkkenet og drikker. Speak om at kvinder får at vide at livet nærmest er slut når de er over 30 år.

»Inden vi vågner«

Instruktør: Lizzie Corfixen. 1976

Halvtotal af midaldrende kvinde der sidder i solen med en transistorradio og en cerut. På lydsiden synger Elvis Presley »It's now or never«.

GØR DET PRIVATE OFFENTLIGT

»Sammen med Lena«

Instruktør: Katia Forbert Petersen, 1979

Måne med forbidrivende skyer. På lydsiden læses »Angst« fra digtsamlingen »Kvinde din mand æder dig« af Lone Sørensen. Kun billedsiden er fra »Sammen med Lena«.

»Barluder«

Instruktør: Lizzie Corfixen. 1982

Kvinde i brudekjole kører rundt på en karussel.

»Sammen med Lena«

Instruktør: Katia Forbert Petersen. 1979

Gadelampe ved nattetide. Udendørs juletræ med lys på og drivende natteskyer. Tidlig morgen med rosa himmel og skibsmaster i silhuet. På lydsiden læses »Din blide hånd« fra digtsamlingen »Måske har jeg haft en anelse« af Vibeke Vasbo. Kun billedsiden er fra »Sammen med Lena«.

»Kvæl slipsevældet«

Instruktør: Helle Munk m.fl. 1981

Mænd med dokumentmapper og aviser går hen ad gaden. Speak om at afsløringerne fra privatlivet blev for meget for mændene. Rødstrømperne blev hurtigt udråbt til mandehadere.

Nyoptagelser

Tegning af nøgen kvindetorso med tænder i stedet for brystvorter.

Tegning af kvinde der med triumferende mine træder på nakken af en liggende mand.

»Thit Jensen«

Instruktør: Jens Henriksen. 1951

Thit Jensen undrer sig over, hvorfor hun er blevet kaldt for mandfolkehader, selvom hun aldrig har hadet mænd.

»Kvæl slipsevældet«

Instruktør: Helle Munk m.fl. 1981

En midaldrende kvinde fortæller på Kvindefestivalen i 1979, at hun ikke selv er rødstrømpe, men synes, at de er meget modige. Kvinder går i demonstration med musik.

LESBISK BEVÆGELSE DANNES

»Lesbiske – fra isolation til bevægelse« (video)

Instruktør: Birthe Marker. 1978

En gruppe kvinder taler om, hvad det vil sige at være lesbisk. En kvinde fortæller, hvor svært det er i hverdagen at sige, at hun er lesbisk.

»Kvindefestival '74«

Instruktør: Janne Giese, Henning Camre. 1974

En kvinde blandt dansende kvinder på Kvindefestivalen gør lesbiske kvinders tegn med hænderne. Tre kvinder synger »Vi ville være millioner, hvis vi elskede frit«.

KAMPEN FOR LIGELØN

»Vi kræver ligeløn«

Instruktør: Lisbeth Dehn Holgersen, 1971/72

Kvindernes store demonstration i 1971 for at få ligeløn. En kvindelig taler i Folkets Hus

spørger, hvad samfundet ville gøre uden kvinderne. Det er dem, der passer børnene og mændene, der er det største barn. Demonstranterne råber på ligeløn.

KVINDER I MANDEFAG

»Kvinde og job«

Instruktør: Katia Forbert Petersen. 1977

En kvinde svejser. Kvinden fortæller, hvorfor hun valgte at blive kleinsmed. En kvindelig kranfører fortæller om baggrunden for, at kvinder blev kranførere, og hvor svært det er at klare sig på arbejdsmarkedet, når man har små børn, der kan blive syge.

DOBBELTARBEJDE

»En husmor«

Instruktør: Vibeke Herbert, Astrid Pade, Anne Sprogø. 1971

En kvinde og en mand sidder ved morgenbordet og lægger arm. Hun vinder til sidst. Han rejser sig og går ud af døren. Kampen om opvasken er begyndt.

»Tre piger og en gris«

Instruktør: Lene Adler Petersen, Ursula Reuter Christiansen, Elisabeth Therkelsen. 1971

Tre kvinder i soldatertøj sidder i et mørkt rum og skræller kartofler. Der høres tysk musik. Den ene af kvinderne rejser sig og udbryder, at hvis der bliver kvindelig værnepligt, så skal kvinderne nok osse der skrælle mændenes kartofler.

»Sammen med Lena«

Instruktør: Katia Forbert Petersen. 1979

En svensk kvinde, Lena, er gift med en fisker på Læsø. Hun mangler støtte i sit arbejde med børn og hjem, når hendes mand i lange perioder er på havet. Han forstår hende godt, men hun savner at han osse gør noget ved det.

»En fugl under mit hjerte«

Instruktør: Elisabeth Rygård. 1981

Skilt med tekst om at de fleste skilsmisser sker, mens børnene er små. Plan hen over hustage. Skilt med tekst om at alle har for lang arbejdsdag og derfor må kræve 6 timers arbejdsdag. Kvinde med spædbarn på armen fortæller off, at hun er begyndt at længes efter at komme på arbejde igen. Hendes mand tager det som en selvfølge, at hun laver alt husarbejdet derhjemme, mens hun har barselsorlov.

»Hendes verden«

Instruktør: Lise Roos. 1975

En kvinde står ved en stansemaskine på en fabrik. Hjemme er hun igang med at lægge vasketøj sammen, da børnene kommer ind iklædt deres fineste tøj i stedet for nattøj. Hun bryder sammen over arbejdspresset både ude og hjemme.

BASISGRUPPER

»Kvæl slipsevældet«

Instruktør: Helle Munk m.fl. 1981

Plakat for kvindefestival 1979 sættes op. Billeder fra festivalpladsen, hvor kvinder rejser telte m.m., mens der synges »Der er kvinder overalt med de samme problemer som dig.« En gruppe kvinder omkring et bord. Speak om dannelsen af basisgrupper. En kvinde fortæller om sin basisgruppe, hvor alle havde haft problemer med at forene børn, arbejde og politisk aktivitet. Opdragelsen til at være pige og mor ligger til grund for mange af problemerne.

KVINDEKAMP OG KLASSEKAMP

»Skarpretteren«

Instruktør: Ursula Reuter Christiansen. 1972

En mand i en rød jakke på en græsplæne. En kvinde går ud af døren til et hus. Off fortæller hun at hvis det lykkedes hende eller en anden kvinde at gøre sig fri af skarpretteren, så er der alle de kære børn, som kvinderne slæber rundt på hele dagen.

Nyoptagelse

Frem bag en bakke dukker et stort rødt banner med Rødstrømpebevægelsens hovedparole: »Ingen kvindekamp uden klassekamp – ingen klassekamp uden kvindekamp«. På lydsiden høres den gamle italienske kampsang »La Lega«.

UNDERTRYKKELSEN ER INTERNATIONAL

»Allah være lovet – det blev en dreng«

Instruktør: Mette Bovin, Nele Rue. 1979

Fire afrikanske kvinder går imod kameraet. En kvinde fortæller leende, at det er bedst at få en dreng i Mangaland. Alle er kede af det, når det bliver en pige. En mand fortæller om sin arbejdsdag. En gruppe kvinder tager afstand fra fler-koneriet. Manden giver udtryk for, at han ikke forstår kvinderne mere. Der er ingen respekt.

»Arbejderkvinder i Grønland«

Instruktør: Merete Borker, Lene Aidt. 1975

En gruppe arbejdende kvinder fortæller om deres dårlige forhold, som de sammenligner med slaveri.

»Plantagens lange skygger«

Instruktør: Janne Giese, Mette Knudsen, Susanne Lund. 1979

En sort amerikansk kvinde fortæller om vanskelighederne ved at organisere sorte kvinder i fagforeningen.

VOLD MOD KVINDER

»Skarpretteren«

Instruktør: Ursula Reuter Christiansen. 1972.

En mand i rød kappe står på en græsmark med en stor økse hævet over hovedet på en knælende kvinde. Manden lader øksen falde.

»Grevinde Danner«

(Ikke tidligere brugt i filmmateriale).

Demonstration mod vold mod kvinder. Mimespil hvor en kvinde slås ned. Køretur langs beboelsesejendomme. Vasketøj til tørre i en gård. Store kvindetegn i Grevinde Danners vinduer. På lydsiden høres »Kender du hende der bliver tævet af manden« af Danner Rock.

DET NYE MENNESKE

»Thit Jensen«

Instruktør: Jens Henriksen. 1951.

Thit Jensen tror på, at kvinder og mænd i fremtiden vil blive bedre venner end de nogen sinde tidligere har været.

»Dig og mig og vi tre«

Instruktør: Susie Haxthausen. 1979.

En kvinde er lige ved at føde. Hendes mand er til stede. Endelig kommer barnet. Det nye menneske bliver født. På et nærbillede af den nyfødte fryses billedet. Eva Madsen synger »Friheden flyver«, mens credits afvikles.

Denne pjece, der er udgivet af Statens Filmcentral, udleveres gratis i forbindelse med forevisning af filmen. Henvendelse til Statens Filmcentrals hovedkontor, Vestergade 27, 1456 K. eller Jyllandskontoret, Lundingsgade 33, 8000 Århus C.

Lay out: Anne Houe. Trykt hos Frede Rasmussen, København.

Udgivet af Statens Filmcentral, 1985.

Redaktion: Mette Knudsen.

